

Захист права та законних інтересів громадян га тимчасово окупованих територіях: роль конвалідації

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала масштабне військове вторгнення на територію України, що призвело до руйнувань, загибелі людей та масштабної кризи як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Окупація українських територій створила складні умови для населення, яке, попри ворожу присутність, продовжує своє життя. Одним із найважливіших завдань української держави є забезпечення правового захисту своїх громадян на цих територіях та підготовка до їх реінтеграції після деокупації.

Процес реінтеграції вимагає комплексних заходів, що складають основу так званого «перехідного періоду». У цей час особливого значення набуває конвалідація, тобто надання юридичної сили правочинам, укладеним на окупованих територіях, які раніше могли вважатися недійсними. Цей правовий інструмент є важливим для захисту інтересів громадян, надання стабільності та справедливості після повернення територій під контроль України.

З плином часу, і з розширенням кількості укладених правочинів, термін «конвалідація» починає набувати більш глибокого сенсу. Його зміст визначається не стільки через законодавчі акти, скільки через конкретні обставини, що відбулися на практиці. Практика судів і супровідна аргументація поступово уточнюють застосування цього поняття.

Якщо пояснити простіше, конвалідацію можна розглядати як юридичну подію, що відбулася, наприклад, правочин, виконаний під впливом воєнних обставин, в формі, яка не цілком відповідає встановленим законодавчим нормам. Такі дії можуть бути визнані законними, а разом з тим – передбачатимуть настання всіх наслідків [1, с. 42].

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України визначає, до яких саме правочинів і в якому обсязі можна застосовувати конвалідацію, а також окреслює процедуру її впровадження. Це є ключовим орієнтиром для використання цього поняття в різних сферах правових відносин. Варто виокремити кілька прикладів із них. Зокрема, перша сфера відносин стосується реалізації права власності, тобто фізичні та юридичні особи, що перебувають на тимчасово окупованих територіях, продовжують залишатися власниками свого майна, включаючи нерухомість та земельні ділянки. Така власність також зберігається за державними органами, органами місцевого самоврядування та державою загалом [2, с. 292].

Підприємці та приватні особи, чия економічна діяльність велася на землях територіальних громад, що були на лінії фронту, під тимчасовою окупацією або визнані забрудненими внаслідок воєнних дій, звільняються від сплати за користування землею (включаючи земельний податок та орендну плату).

За тривалий період війни в Єдиному державному реєстрі судових рішень накопичено чимало прикладів застосування конвалідації на практиці. Зокрема, це стосується скасування податкових повідомлень-рішень, якими неправомірно збільшувалася сума грошових зобов'язань на земельні ділянки, що розташовані в зонах бойових дій або тимчасово окупованих територіях.

Ось на приклад одне із судових рішень, яке яскраво демонструє застосування конвалідації на практиці. Справа №640/13387/22 стосується рішення Окружного адміністративного суду Києва від 28 листопада 2022 року, в якому ТОВ «УТЛ» оскаржило податкове повідомлення, що збільшувало суму податкового зобов'язання за березень і квітень 2022 року. Суд визнав, що земельні ділянки в зоні бойових дій звільнені від оподаткування згідно з новими змінами до Податкового кодексу. Це рішення демонструє застосування норм конвалідації та їх значення для захисту прав громадян у складних умовах війни [3].

Наступна сфера, це сфера, що стосується особистого життя. На жаль, через тривалу війну в Україні деякі регіони досі знаходяться під окупацією. Окупаційна влада продовжує діяти на цих територіях протягом значного часу. Проте життя не зупиняється: народжуються діти, люди помирають, одружуються та розлучаються. Окупаційні органи вимушені оформляти відповідні документи для реєстрації таких подій. Україна, у свою чергу, не відкидає ці документи, а бере їх до уваги.

Якщо ігнорувати документи, видані окупаційними органами, це може спричинити суттєві порушення прав громадян або обмеження їхніх можливостей. Відповідно до Конституції України, а саме ст. 8 передбачає, що одним із головних завдань держави є захист прав і свобод людини. Крім того, згідно з ст. 9 Основного Закону чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Виходячи з цих конституційних принципів, Україна використовує положення міжнародного права, відомі як «Намібійські винятки», і визнає дійсність таких документів [4].

Яскравим прикладом є Рішення Дзержинського районного суду Харкова від 14.10.2022 (справа № 638/5699/22) підтвердило факт народження дитини на тимчасово окупованій території. Суд зазначив, що органи на таких територіях є незаконними, але документи, що підтверджують народження, визнаються.

Також законодавство передбачає конвалідацію заповітів, посвідчених нотаріусами на окупованих територіях. Процедура конвалідації правочинів, які були укладені на тимчасово окупованих територіях, буде стартувати відразу після їх деокупації. Тому, сьогодні перед Україною основним завданням постає здобути перемогу у цій війні і притягнути до відповідальності всіх тих людей, які сприяли здійсненню такої терористичної діяльності на території України.

Отож, підводячи підсумки, варто зазначити те, що конвалідація відіграє ключову роль у захисті прав громадян України, які мешкають на тимчасово окупованих територіях. Вона дозволяє визнати документи, видані окупаційною владою, в ситуаціях, коли їх неприйняття може спричинити серйозні правові наслідки. Таким чином, питання щодо документів, виданих

на територіях, що залишилися поза контролем України, залишається надзвичайно актуальним. Це відображає політико-правові реалії країни та підкреслює необхідність захисту прав громадян. Механізм реінтеграційної політики і конвалідації вимагає законодавчого вдосконалення, оскільки забезпечує гарантії прав і законних інтересів у судовому порядку.

Література:

1. В.С. Іваненко, В.М. Курепін. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки*: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв. 2023. С. 41-44. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>
2. В.М. Курепін, В.М. Іваненко. Форми участі народовладдя на місцях під час воєнного стану. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 31 березня 2023 року). Хмельницький. 2023. С. 291-293. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13727> .
3. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 28.11.2022р. у справі №640/13387/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107596279>
4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Рішення Дзержинського районного суду м. Харкова 14.10.2022р. у справі № 638/5699/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106792758>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**